

Inhoud

Voorwoord	9
Deel I Familiebedrijf	11
I Bezit van het familiebedrijf	13
1.1 Definitie familiebedrijf	13
1.2 Aanmerkelijk belang	14
1.3 Holdingstructuur	15
1.3.1 <i>Riscoscheiding</i>	16
1.4 Soorten aandelen	19
1.5 Flex BV	21
1.6 Aandeelhoudersrechten	22
1.7 Afspraken tussen aandeelhouders	24
1.7.1 <i>Blokkeringsregeling</i>	24
1.7.2 <i>Aandeelhoudersovereenkomst</i>	26
1.7.3 <i>Familiestatuuut</i>	29
1.8 Stichting administratiekantoor	30
2 Inkomen uit het familiebedrijf	33
2.1 Winst	33
2.1.1 <i>Commerciële winst</i>	33
2.1.2 <i>Fiscale winst</i>	35
2.2 Dividend	36
2.2.1 <i>Belastingdruk familiebedrijf</i>	36
2.2.2 <i>Deelnemingsvrijstelling</i>	38
2.2.3 <i>Fiscale eenheid</i>	40
2.3 Salaris of dividend?	47
2.3.1 <i>Gebruikelijkloonregeling</i>	48
2.3.2 <i>Managementfee</i>	50
2.4 Sociale zekerheid	50
2.5 Pensioen opbouwen	51

3	Financiering van het familiebedrijf	55
3.1	Financiering met eigen vermogen	55
3.2	Externe financiering met vreemd vermogen	57
3.2.1	<i>Object- of projectfinanciering</i>	58
3.2.2	<i>Financiering werkkapitaal</i>	58
3.2.3	<i>Leasing en factoring</i>	61
3.2.4	<i>Stapelfinanciering</i>	62
3.3	Interne financiering met vreemd vermogen	62
3.3.1	<i>Lening van uit privé: TBS-regeling</i>	63
3.3.2	<i>Zekerheden vanuit privé</i>	65
3.3.3	<i>Onzakelijke lening</i>	66
3.3.4	<i>Leningen binnen een holdingstructuur: soms geen renteaftrek</i>	68
3.4	Financiering grote dividenduitkering	70
3.5	Alternatief voor superdividend: Recap	74
4	Het bedrijfspand binnen het familiebedrijf	75
4.1	Bedrijfspand in een holding-BV	75
4.1.1	<i>Benutten holdingstructuur</i>	75
4.1.2	<i>Fiscale winstbepaling</i>	76
4.1.3	<i>Verkoop pand: vorming herinvesteringsreserve</i>	78
4.2	Bedrijfspand in vastgoed-BV	79
4.2.1	<i>Verkoop aandelen: belastinguitstel</i>	81
4.2.2	<i>Verkoop aandelen: overdrachtsbelasting</i>	83
4.3	Bedrijfspand in privé	86
4.3.1	<i>TBS-regeling</i>	86
4.3.2	<i>BV of privé?</i>	89
4.4	Kopen of huren?	90
	Deel 2 Overdracht	91
5	Verkoop van het familiebedrijf	93
5.1	Vorbereidingen op de overdracht	93
5.1.1	<i>Strategische oriëntatie</i>	93
5.1.2	<i>Verkoopklaar maken</i>	94
5.2	Verkoopproces	96
5.3	Fiscale en juridische aspecten	99
5.3.1	<i>Aandelentransactie</i>	99
5.3.2	<i>Activa/passivatransactie</i>	102
5.3.3	<i>Overdracht via preferente aandelen</i>	103

5.4	Financiering van de overname	103
5.4.1	<i>Overnameholding</i>	103
5.4.2	<i>Financieringsstructuur</i>	107
6	Overdracht door overlijden	111
6.1	Erfrecht	111
6.2	Erfbelasting	113
6.2.1	<i>Bedrijfsopvolgingsregeling (BOR)</i>	114
6.3	Inkomstenbelasting bij overlijden	118
6.4	Schenken van aandelen	119
Deel 3 Familiekapitaal		121
7	Structurering familiekapitaal	123
7.1	Beleggen in BV of in privé?	123
7.1.1	<i>Beleggen in de BV</i>	124
7.1.2	<i>Dividend uitkeren en beleggen in privé</i>	125
7.1.3	<i>Lenen van de BV en beleggen in privé</i>	128
7.1.4	<i>Beleggen in 5%-belangen (stapelaars)</i>	130
7.1.5	<i>Vrijgestelde beleggingsinstelling (VBI)</i>	131
7.2	Buitenlandroutes	131
7.2.1	<i>Emigratie aandeelhouder</i>	132
7.2.2	<i>Zetelverplaatsing</i>	132
7.2.3	<i>Buitenlandse beleggingsdochter</i>	133
7.3	Pensioen-BV	134
7.4	Van Box 3 naar Box 2	135
7.4.1	<i>Storting in BV</i>	135
7.4.2	<i>Storting in VBI</i>	136
7.4.3	<i>Open fonds voor gemene rekening in plaats van een BV</i>	139
7.5	Investeren in vastgoed	140
7.5.1	<i>In BV of in privé?</i>	141
7.5.2	<i>Meer dan normaal vermogensbeheer</i>	142
7.6	Woningfinanciering	143
7.6.1	<i>Lenen bij de BV of bij de bank?</i>	143
7.6.2	<i>Familiebank</i>	145
7.7	Vermogensoverdracht bij leven	145
7.7.1	<i>Schenkingsplan</i>	146
7.7.2	<i>Beperking beschikkingsmacht kinderen</i>	147
7.8	Privacystructuren voor familievermogen	148

Hoofdredacteur	151
Over de auteurs	153
Trefwoordenregister	155

Voorwoord

Van familiebedrijf naar familiekapitaal

Voor u ligt de uitgave 'Van familiebedrijf naar familiekapitaal'. Hierin komen verschillende vraagstukken op fiscaaljuridisch en financieel-economisch gebied aan de orde die spelen in de transitiefase van actieve ondernemer naar passieve belegger. Een verbinding wordt gelegd tussen de zakelijke en persoonlijke doelstellingen van het familiebedrijf en de familieleden die de aandelen van het familiebedrijf bezitten.

In deel 1 staat het familiebedrijf centraal. Achtereenvolgens komen het bezit ervan, het inkomen eruit en de financiering ervan aan de orde. Tevens wordt aandacht besteed aan het bedrijfspannend waarin het familiebedrijf is gevestigd. Deel 2 heeft betrekking op de bedrijfsoverdracht: vanaf de voorbereidingsfase op een bedrijfs-overdracht tot het moment dat de aandelen zijn overgedragen aan de volgende generatie familieleden ofwel een externe koper. Deel 3 handelt over het familiekapitaal en de vragen die de aandeelhouder zich stelt over de structurering van de opbrengst van het verkochte familiebedrijf.

*Zomer 2017, drs. Jeroen J.A. Knol en Mr. J. Kroonenberg
kninfo@o4partners.nl; j.kroonenberg@vanlanschot.com*

DEEL 1

FAMILIEBEDRIJF

I Bezit van het familiebedrijf

1.1 Definitie familiebedrijf

Van een familiebedrijf zijn vele definities mogelijk. In dit boek wordt de volgende definitie gehanteerd. Een onderneming kwalificeert als een familiebedrijf:

- wanneer de meerderheid van de stemmen wordt gehouden door de oprichter of koper van de onderneming in zijn huidige vorm dan wel door zijn familieleden; en
- ten minste één van de familieleden een leidinggevende functie binnen het bedrijf heeft.

Familieleden
zijn aandeel-
houder en/of
werknemer

Deze definitie is afkomstig van het internationale Institute for Family Business en wordt in de praktijk als het meest gangbare criterium gehanteerd. Onder de definitie van familiebedrijf vallen dus zowel ondernemingen waarin meerdere familieleden aandeelhouder zijn en waarvan het bezit vaak reeds meerdere generaties in de familie is, maar ook zogenoemde DGA-bedrijven. Onder een directeur-groootaandeelhouder ('DGA') wordt de aandeelhouder verstaan met een belang van ten minste 25% die tevens een leidinggevende functie in het bedrijf heeft. Niet noodzakelijkerwijs is deze persoon statutair directeur, al zal dat wel vaak het geval zijn. Het criterium van 25% is arbitrair, maar van belang is of de DGA een doorslaggevende stem heeft binnen de onderneming. In het dagelijkse spraakgebruik worden zij dan ook aangeduid als de ondernemer ter onderscheid van de werknemer in loondienst die daarnaast ook een beperkt aandelenbelang in zijn werkgever bezit.

Uitgangspunt is voorts dat de onderneming de juridische vorm van een besloten vennootschap (BV) heeft en dus belastingplichtig is voor de vennootschapsbelasting. Geen aandacht wordt besteed aan familiebedrijven die de vorm hebben van een persoonlijke onderneming en waarvan de ondernemer belastingplichtig is voor de inkomstenbelasting.

1.2 Aanmerkelijk belang

Van een aanmerkelijk belang ('AB') in een familiebedrijf is sprake wanneer de aandeelhouder, eventueel samen met zijn fiscale partner, in privé ten minste 5% van het geplaatst kapitaal van de BV bezit. Hierbij wordt allereerst naar het totale geplaatste kapitaal gekeken en vervolgens wordt per soort aandelen beoordeeld of voldaan wordt aan het AB-criterium. Wanneer een aandeelhouder minder dan 5% van alle aandelen bezit, maar wel meer dan 5% van de uitstaande preferente aandelen, is sprake van een soort-AB. Op basis van de meesleepregeling behoren dan zowel de preferente maar ook alle andere aandelen die deze aandeelhouder bezit, tot het AB.

Dividenden uit familiebedrijf zijn in privé belast met 25% in box 2

De AB-houder geeft de aandelen in zijn aangifte inkomstenbelasting aan in box 2. Ontvangen dividenden zijn belast met 25% aan AB-heffing. Hiervan houdt de BV 15% aan dividendbelasting als voorheffing in en voor de aanvullende 10% zal de aandeelhouder een aanslag inkomstenbelasting ontvangen. Realiseert de aandeelhouder met verkoop van de aandelen een winst, dan is deze ook belast met 25% AB-heffing. Voorts is er in de inkomstenbelasting een aantal situaties opgenomen die gelijkgesteld worden met de verkoop van de aandelen. Voorbeelden hiervan zijn fictieve vervreemding door overlijden, emigratie en van toepassing worden van fictief rendement door verkrijgen van de VBI-status.

Door een familieband kwalificeren belangen < 5% ook als AB

Indien meerdere familieleden aandelen in het bedrijf bezitten, worden deze niet samengeteld. Het AB-criterium van ten minste 5% wordt namelijk individueel bepaald. Hierop geldt één uitzondering: de meetregelgeving. Wanneer een familielid een AB bezit,

kwalificeren de aandelen van alle andere familieleden in de rechte lijn ook als een AB, zelfs als dit er minder dan 5% zijn. Voor de AB-regeling wordt gekeken naar zowel directe als indirecte belangen. Is sprake van een minderjarige aandeelhouder, dan geven de ouders het AB aan.

Voorbeeld

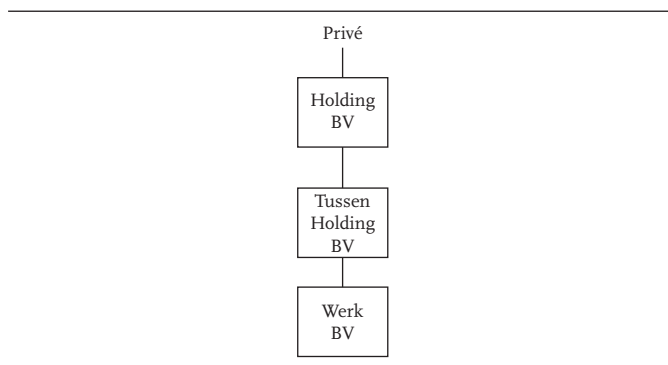
Jan Koopman bezit alle aandelen van Koopman Holding BV die op haar beurt 80% van de aandelen van Koopman Werk BV houdt. Jan heeft zowel een direct AB in Koopman Holding BV als een indirect AB in Koopman Werk BV.

Verder bezitten de dochter van Jan en de drie minderjarige kleinkinderen van Jan ieder 4% van de aandelen Koopman Werk BV. Ondanks dat zij ieder minder dan 5% bezitten, kwalificeren de aandelen van de dochter en kleinkinderen van Jan op grond van de meetregeling eveneens als een AB. De dochter geeft in haar aangifte inkomstenbelasting in box 2 zowel haar eigen aandelen als de aandelen van haar kinderen aan.

Eigenaar van de laatste 4% van de aandelen Koopman Werk BV is Klaas Koopman, de broer van Jan. Broers zijn geen bloedverwanten in de rechte lijn. De meetregeling is dus niet van toepassing. Klaas geeft de aandelen aan in box 3.

1.3 Holdingstructuur

Vaak zal de aandeelhouder niet rechtstreeks participeren in het familiebedrijf, maar via tussenschakeling van een zogenoemde personal holding. Schematisch kan een holdingstructuur er als volgt uitzien:

De namen van de BV's geven de functie aan van een BV. Zo bevinden de ondernemingsactiviteiten zich bijvoorbeeld in de werk-BV. Juridisch gelden voor elke vennootschap echter dezelfde regels als opgenomen in Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

1.3.1 RISICOSCHEIDING

Holdingstruc-
tuur beperkt
onderne-
mingsrisico
tot werk-BV

Een belangrijk voordeel van een holdingstructuur is dat hiermee juridisch een scheiding ontstaat tussen het vermogen van de holding-BV en dat van de werk-BV('s). Elke BV is namelijk een zelfstandige rechtspersoon met een eigen vermogen dat afgescheiden is van haar aandeelhouders. Iedere BV is daardoor verantwoordelijk voor de eigen schulden. Voordeel hiervan is dat een faillissement van de BV in principe niet doorwerkt naar de aandeelhouders. Zij zijn niet aansprakelijk voor de schulden van de BV waardoor het risico van de aandeelhouders beperkt is tot het waardeverlies van de aandelen.

Bij een holdingstructuur wordt gebruikgemaakt van dit principe van risicoscheiding. De ondernemingsactiviteiten van het familiebedrijf bevinden zich in de werk-BV('s) en de bezittingen die niet noodzakelijk zijn voor de bedrijfsvoering worden gehouden in de holding-BV. Denk hierbij aan een surplus aan liquide middelen, beleggingen en de pensioenvoorziening voor familieleden die in het bedrijf werkzaam zijn. Om deze reden is het ook voor een

familiebedrijf van belang om een duidelijk dividendbeleid te voeren. Door een dividendumkering verlaat immers vermogen de risicosfeer van de onderneming.

In de praktijk wordt het vermogen in de holding-BV vaak als persoonlijk vermogen van de aandeelhouder gezien waarop de private banker zich richt, terwijl de vennootschappen onder de holding-BV tot het terrein van de zakelijke accountmanager worden gerekend.

Ook is het mogelijk om door middel van een aparte BV binnen een holdingstructuur het onroerend goed en kapitaalintensieve bezittingen als machines, wagenpark en inventaris af te zonderen van de operationele risico's. Deze aparte BV, waarvan de aandelen in bezit zijn van de holding-BV, verhuurt deze bezittingen aan de werk-BV('s). Mocht het dan met een werk-BV onverhoopt misgaan, dan behoudt het familiebedrijf wel de verhuurde bezittingen in de aparte BV.

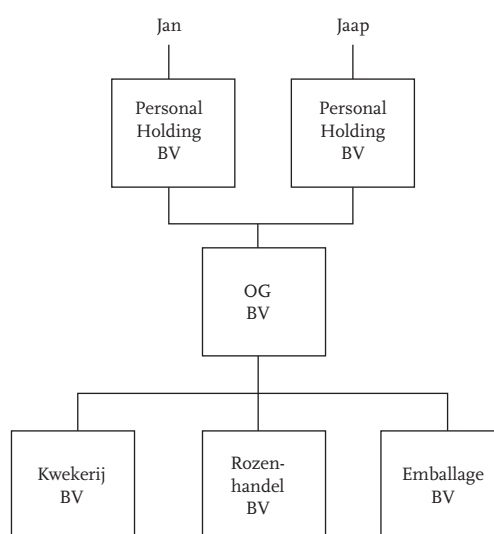
Deze risicoscheiding is één van de redenen voor de 'kerstboom' van vennootschappen die een grotere onderneming kenmerkt. Door activiteiten per vennootschap te structureren, hoeft één slecht draaiende BV namelijk niet direct gevolgen te hebben voor de andere groepsvennootschappen. Andere redenen voor de 'kerstboom' zijn meer organisatorisch en administratief van aard. Ook activiteiten in het buitenland vinden vaak via een aparte buitenlandse vennootschap plaats.

Binnen een holdingstructuur dient men wel zoveel mogelijk dwarsverbanden te voorkomen die de risicoscheiding tussen de verschillende vennootschappen kunnen doorbreken. Denk hierbij aan de situatie dat alle vennootschappen als kredietnemer staan vermeld in een financieringsarrangement van de huisbank of wanneer vennootschappen borg staan voor elkaars verplichtingen. Ook is het van belang om waakzaam te zijn voor interne of incompany-leningen. Bij een faillissement heeft de groepsvennootschap dan eenzelfde positie als de overige schuldeisers en bij een achtergestelde interne lening wordt de groepsvennootschap zelfs pas afgelost wanneer de overige schulden zijn voldaan.

Wees waakzaam bij leningen binnen holdingstructuur

Voorbeeld

Jan en Jaap de Vries zijn broers die samen de rozenkwekerij van hun vader hebben voortgezet. Geruime tijd geleden startten zij naast de kwekerij ook handelsactiviteiten. De kwekerijactiviteiten zijn sinds enige tijd verliesgevend. De vennootschappelijke structuur is als volgt:

- In de personal holding-BV's houden Jan en Jaap hun pensioenvoorzieningen aan en een effectenportefeuille van € 1.500.000. Daarnaast hebben beide vennootschappen aan Kwekerij BV een achtergestelde lening verstrekt van € 500.000.
- OG BV bezit een bedrijfspand ter waarde van € 2.500.000 dat verhuurd wordt aan Rozenhandel BV. Op het pand rust een hypothecaire geldlening van € 1.000.000.
- Emballage BV verhuurt kratten en rolcontainers aan Rozenhandel BV.
- De huisbank heeft een werkkapitaalfinanciering ter beschikking gesteld aan Kwekerij BV en Rozenhandel BV. Als zekerheid zijn de debiteuren en voorraden van beide vennootschappen verpand.

Wanneer Kwekerij BV failliet gaat, kan de bank het pandrecht inwinnen op de voorraden en debiteuren van Rozenhandel BV. Daarnaast is deze vennootschap ook hoofdelijk aansprakelijk, aangezien beide als kredietnemer zijn vermeld. Bij onvoldoende vermogen zal Rozenhandel BV dus ook failliet kunnen gaan.

De bezittingen van Emballage BV en het bedrijfspand in OG BV blijven buiten een faillissement. Hetzelfde geldt in de personal holding-BV's voor de pensioenvoorziening en de effectenportefeuille die hier tegenover staat. Wel zullen de achtergestelde vorderingen van de personal holding-BV's waarschijnlijk niet meer afgelost worden en zijn de aandelen Kwekerij BV en mogelijk ook Rozenhandel BV waardeloos.

1.4 Soorten aandelen

De aandelen van een BV staan op naam van de aandeelhouder. Alle aandeelhouders zijn dus bekend bij de BV en hun namen zijn vastgelegd in het aandeelhoudersregister. Hierin staat tevens vermeld voor welk bedrag de aandeelhouders in de BV deelnemen. Naar verwachting wordt in 2018 een Centraal Aandeelhoudersregister (Cahr-register) geïntroduceerd, waarin alle aandeelhouders worden opgenomen.

Standaard zijn aan alle aandelen dezelfde stem- en winstrechten verbonden. Hiervan kan worden afgeweken in de statuten van de BV door verschillende soorten aandelen uit te geven.

Bij soortaan-
delen heb-
ben niet alle
aandelen
dezelfde
winst- of
stemrechten

Letteraandelen

Verlettering van de aandelen kan bijvoorbeeld zinvol zijn wanneer er tussen de aandeelhouders verschillende wensen zijn ten aanzien van dividenduitkeringen. Door middel van letteraandelen is het namelijk mogelijk om bijvoorbeeld aandelen A uit te geven waarvan het dividend altijd wordt uitgekeerd en aandelen B waarvan de winst wordt toegevoegd aan de winstreserves. In dat geval geven aandelen A ook geen recht op de winstreserves.

Preferente aandelen worden als financieringsvorm veel toegepast binnen familiebedrijven

Preferente aandelen

Bij bedrijfsoverdrachten in het familiebedrijf wordt vaak gebruikgemaakt van preferente aandelen. Deze aandelen geven een vast percentage dividend, berekend over de nominale waarde van de aandelen en hebben voorrang bij uitkering van de winst op de gewone aandeelhouders. Pas wanneer het preferent dividend is uitgekeerd, kan namelijk de resterende winst verdeeld worden onder de houders van de gewone aandelen. Preferente aandelen lijken sterk op obligaties, vandaar dat ook wel wordt gesproken over 'financieringspreffen', aangezien beide soorten effecten een vast inkomen geven. Belangrijk verschil is echter dat preferente aandelen tot het eigen vermogen worden gerekend waarvan het kapitaal bij faillissement pas wordt uitgekeerd nadat alle schulden zijn voldaan. Ook fiscaal is er een verschil. Rente is aftrekbaar van de winst, terwijl dividend ten laste van het eigen vermogen gaat.

Cumulatief preferente aandelen

Indien er onvoldoende winst wordt gemaakt, zal op preferente aandelen geen dividend worden uitgekeerd. Bij cumulatief preferente aandelen is dit ook het geval, maar zal het niet uitgekeerde dividend in een later jaar alsnog worden uitgekeerd indien er in dat jaar wel voldoende winst wordt gemaakt. De houders van gewone aandelen zullen pas daarna over de resterende winst kunnen beschikken.

Voorbeeld

Jaap Mulder bezit 1500 7% cumulatief preferente aandelen Mulder Werk BV met een nominale waarde van € 1.000. Zijn zoon Edwin Mulder bezit 180 gewone aandelen van deze vennootschap met een nominale waarde van € 100. In het eerste jaar wordt een winst gemaakt van € 75.000 en in tweede jaar een winst van € 200.000.

In het eerste jaar heeft Jaap recht op een cumulatief preferent dividend van € 105.000 ($7\% \times € 1.000 \times 1.500$ aandelen). Er is echter onvoldoende winst om dit bedrag uit te keren. Jaap ontvangt € 75.000 en krijgt een recht op dividend op de vennootschap voor de resterende € 30.000.

In het tweede jaar ontvangt Jaap € 105.000 aan preferent dividend en wordt de openstaande vordering afgelost. Er resteert dan nog € 65.000 aan winst voor de gewone aandelen. Edwin kan besluiten om dit bedrag als dividend uit te keren of om dit toe te voegen aan de winstreserve, waar alleen de gewone aandelen recht op hebben.

Prioriteitsaandelen

Aan prioriteitsaandelen zijn geen afwijkende winstrechten verbonden en ze zijn doorgaans zelfs in het geheel niet gerechtigd tot de winst. Wel geven deze aandelen bijzondere rechten op het gebied van zeggenschap. Hierbij valt te denken aan een bindende voordracht in de benoeming van directeuren van de BV, het kunnen blokkeren van grote investeringsbeslissingen en het goedkeuren van fusies en overnames. Een gedeeltelijke of gefaseerde bedrijfsoverdracht gaat geregeld gepaard met de uitgifte van prioriteitsaandelen. Op deze wijze kan een overdragende partij namelijk waarborgen dat hij een bepaalde zeggenschap behoudt in het bedrijf. Doorgaans is het wel zo dat een kwalificerende meerderheid van aandeelhouders beslissingen van prioriteitsaandelen ongedaan kan maken.

Prioriteits-
aandelen
kunnen veto-
rechten
geven

1.5 Flex BV

Per 1 oktober 2012 is het Wetsvoorstel flexibilisering BV-recht in werking getreden. Onderdeel hiervan is onder meer de invoering van de zogenaamde Flex-BV. Hierbij is een aantal dwingendrechtelijke bepalingen ten aanzien van de statuten van een vennootschap afgeschaft. De wijzingen zijn onder meer:

- Afschaffing van het minimumkapitaal van € 18.000.
- Mogelijkheid tot invoering van variabele winstrechten, stemrechtloze of winstrechtloze aandelen.
- Mogelijkheid tot rechtstreekse benoeming van bestuurders door een (bepaalde groep of klasse) aandeelhouder(s).
- Geen verplichte blokkeringsregeling meer bij overdracht van aandelen.

Meer vrijheid
in statuten
BV

- Grotere vrijheid en minder formaliteiten bij dividenduitkering, inkoop van aandelen of kapitaalvermindering.
- Geen accountantsverklaring meer nodig bij inbreng in natura.

Voor op 2012 bestaande vennootschappen is het niet verplicht om de statuten aan te passen. Wanneer echter de statuten op enig moment toch moeten worden aangepast, dan is dit vaak wel het moment om deze te moderniseren.

Daarnaast brengt deze regelgeving een grotere verantwoordelijkheid (en aansprakelijkheid) voor bestuurders met zich mee. Het bestuur dient te beoordelen of bijvoorbeeld een inkoop, kapitaalvermindering of dividenduitkering mogelijk is. Indien het bestuur voorziet dat door de daarmee gemoeide uitkering de vennootschap niet meer haar opeisbare schulden zal kunnen blijven voldoen, mag de uitkering niet plaatsvinden. Indien het bestuur ten onrechte een uitkering goedkeurt, dan zijn alle bestuurders bij faillissement in beginsel hoofdelijk aansprakelijk voor het tekort. Deze aansprakelijkheid kan niet in de statuten worden uitgesloten.

1.6 Aandeelhoudersrechten

De aandeelhouders komen samen in de algemene vergadering van aandeelhouders en hebben daar zeggenschap over het familiebedrijf. Het Burgerlijk Wetboek schrijft voor dat er per kalenderjaar ten minste één vergadering moet worden gehouden. Bij DGA-bedrijven waarbij één bestuurder alle aandelen bezit, is de vergadering van aandeelhouders vanzelfsprekend slechts een papieren kwestie. Aandeelhouder en bestuurder zijn dan immers dezelfde persoon. Bij familiebedrijven waarbij niet alle aandeelhouders bestuurder zijn of in het omgekeerde geval dat er bestuurders benoemd zijn die geen aandeelhouder zijn, heeft de aandeelhoudersvergadering wel een wezenlijke betekenis. Het bestuur van het familiebedrijf zal dan daar verantwoording aan de aandeelhouders moeten afleggen voor het gevoerde beleid.

De wet geeft de aandeelhouders een aantal rechten. De belangrijkste rechten zijn:

- vaststelling van de jaarrekening die door het bestuur wordt opgesteld en daarmee vaststellen van de bestemming van de winst;
- vermeerdering of vermindering van het aandelenkapitaal;
- benoeming, schorsing of ontslag van de bestuurders;
- bevoegdheid tot wijziging van statuten;
- besluit tot ontbinden van de vennootschap;
- besluit tot fusie.

De besluitvorming op de aandeelhoudersvergadering vindt in beginsel plaats bij gewone meerderheid van stemmen. Hiermee wordt bedoeld meer dan 50% van de stemmen. De statuten schrijven vaak een versterkte of gekwalificeerde meerderheid voor, als het gaat om besluitvorming over wezenlijke zaken. Denk hierbij aan bijvoorbeeld de wijziging van statuten, de ontbinding van de vennootschap, juridische fusie of splitsing. Bij een gekwalificeerde meerderheid kan bijvoorbeeld gedacht worden aan twee derde of driekwart van het aantal stemmen. Daarnaast kunnen de statuten eisen dat een bepaald minimum van het geplaatste kapitaal aanwezig is. Dit soort eisen wordt ook wel quorum-eisen genoemd.

Bij belangrijke besluiten vaak versterkte meerderheid vereist

De statuten zijn in principe vrij op het gebied van meerderheids- en quorum-eisen. Hierop bestaat slechts één uitzondering. De statuten mogen voor besluiten tot ontslag of schorsing van statutair directeuren geen grotere meerderheid eisen dan twee derde van de uitgebrachte stemmen, waarbij meer dan de helft van het kapitaal vertegenwoordigd is. Daarnaast kunnen de statuten specifieke bevoegdheden aan aandeelhouders geven. Dit worden dan prioriteitsrechten of prioriteitsaandelen genoemd (zie paragraaf 1.5).

Behalve wanneer sprake is van een structuurvennootschap, is het voor een familiebedrijf niet verplicht om een raad van commissarissen te hebben. Wel is het dan mogelijk om in de statuten te bepalen dat er een raad van commissarissen zal zijn. Primaire taak van de commissarissen is het houden van toezicht op het bestuur van de vennootschap. Daarnaast hebben de commissarissen vaak een adviesfunctie aan het bestuur van de BV. Ook is het mogelijk

Commissaris (vaak de oud-DGA) houdt toezicht en geeft advies

om statutair te bepalen dat het bestuur voor belangrijke strategische beslissingen toestemming van de commissarissen nodig heeft.

In het kader van een bedrijfsoverdracht binnen de familiesfeer gebeurt het geregeld dat het vertrekkende familielid nog als commissaris aan het bedrijf verbonden blijft. Het voorkomt dat zijn kennis en ervaring verloren gaan en hij kan dan zijn opvolger met raad en daad bijstaan. Ook emotioneel kan dit aantrekkelijk zijn. Als commissaris blijft het vertrekkende familielid immers geïnformeerd en betrokken bij het familiebedrijf.

1.7 Afspraken tussen aandeelhouders

Door het aandelenbezit zijn familieleden bij een familiebedrijf ook financieel aan elkaar verbonden. Het kan dan ook zinvol zijn vooraf reeds afspraken te maken voor onvoorziene situaties. Ook bij conflicten kan het prettig zijn wanneer hiervoor vooraf ‘spelregels’ zijn opgesteld. Er zijn diverse mogelijkheden om deze onderlinge afspraken vast te leggen.

1.7.1 BLOKKERINGSREGELING

Aandelen in een familiebedrijf zijn vaak niet vrij overdraagbaar

Een BV heeft een besloten karakter. Tot 1 oktober 2012 stelde het Burgerlijk Wetboek verplicht dat de statuten van een BV een blokkeringsregeling bevatten. Vanaf dan is deze verplichting komen te vervallen, toch is het bij familiebedrijven met meerdere aandeelhouders aan te raden om toch afspraken te maken over de vrijheden van aandeelhouders om aandelen al dan niet te verkopen, mede ook om het besloten karakter van de vennootschap te borgen.

Dit kan worden vastgelegd in de statuten of in een aandeelhoudersovereenkomst.